

Levél a szerkesztőséghez

A kígyószimbólumokról

A kígyószimbólum az emberiség történetében nagyon sok helyen megtalálható az ősidőktől kezdve napjainkig. Egyes esetekben a szigorú őrzést jelképezte, vagy a ravaszságot, a rosszra csábítást; máskor meg éppen az ellenkezőjét, a segítséget, a gyógyítást.

Már a biblia szerint is a kígyó szimbolizálta a minden rossznak a megtestesítőjét és végrehajtóját (a sáránt)

A történelmi időkből származó legrégebb kígyószimbólumot az óegyiptomi hieroglifákon találták meg, de azt az akkor már meglevő alkémiai tudomány nem vette át. Ez talán azzal magyarázható, hogy a kígyószimbólumot, mint a bölcsesség jelképét, az egyiptomi fáraók is fejdíszként használták.

A zsidó mitológia szerint a kígyószimbólum már a gyógyítás jelképe volt. Amikor ugyanis a legenda szerint a zsidók Mózes vezetésével Egyiptom földjét elhagyták és a pusztában vándoroltak, közülük több személyt megmártak a mérges kígyók. Mózes ekkor ércből öntetett kígyót és ezt mintegy varázsjelként felmutatta, hogy valahányszor valakit a kígyó megmárt, tekintsen erre az érckígyóra és ettől meggyógyul.

Az ógörögök — a zsidó mítoszhoz hasonlóan — a gyógyítás isteneként tisztelték Aszklepiosz nagy tudományának szimbolizálására szintén kígyójelképet használtak. Ebben a korban már 7 fémét ismertek és ezek közül a mérgező hatású higanynak a jelzésére az asztronómiából átvett Mercurius jelét, a botra csavarodó kígyókat használták. Ezzel Aszklepiosznak még a mérgek feletti hatalmát is jelképezni akarták.

A görögök után a rómaiak mitológiájában is megjelenek a gyógyításra vonatkozó hiedelmek. Az orvosi tudomány istene a görögöknél, így a rómaiaknál is Apollón és Koronisz nimfa fia: Aszklepiosz volt. Khiront, Aszklepiosz nevelőjét a mitológia úgy tartja számon, mint híres kentaurt, aki Saturnustól és Phüllülától származott és a tessalonikai hegyekben lakott. Ebben az időben ő volt egyike a leghíresebb orvosoknak, ezért úgy tisztelték, mint az orvostudománynak a feltalálóját. Aszklepioszt is ő tanította a medicinára. A rómaiak — a mitológia szerint —, 293-ban egy pusztító járvány idején hozták el az epidauroszi Aszklepioszt, illetőleg azt a kígyót, amelyet a gyógyító istenség megjelenési formájának tartottak. Aszklepioszt latinosan Aesculapiusnak, leányát: Hygieiát (az „egészséget”): Salusnak nevezték.

Nagy Sándor keleti hódításaival nemcsak kiterjesztette a leigázott ókori műveltségű keleti népekre a hellenizmust, de a műveltségek keveredését átültette Görögországra is. Ő vette át a kígyószimbólumot és annak tiszteletét meghonosította szűkebb hazájában Makedóniában is, ahonnan azután egész Görögországra és Itáliára is áterjedt.

A rómaiak Salus istenség tiszteletének jelképét vagy az Aesculapius botjára csavarodó kígyókkal, vagy Hygieia által kehelyből etetett kígyóval ábrázolják. Ezek a jelképek régi római pénzekben is megtalálhatók, amely pénzeket az uralkodók betegségből való felgyógyulásuk emlékére vagy járványos betegség idején adtak ki. A kígyótisztelet a rómaiaknál oly mély gyökeret

vert, hogy járványok idején Aesculapius szobraira kígyókat tettek, mert hittek a kígyók gyógyító hatalmában.

A keresztény vallás is átvette a kígyószimbólumot a bölcsesség jelölésére, de nem az egyiptomi tiszteletadás díszítő elemeként, vagy a görög—római mitológia szerint a betegségek elhárításának szimbolizálására, hanem az isteni bölcsesség ellen való sátrani ravaszság megszemélyesítésére.

A kígyószimbólumot ma már csak a gyógyító tevékenység területén használják. Ábrázolni leginkább botra vagy talpas kehely nyakára csavarodó és a mérget bele csepegtető kígyóval szokták. Találhatunk azonban más, pl. a gyógyszeresztári mérlegre csavarodó kígyóábrázolást is.

Manapság is fellelhető ez a szimbólum a gyógyítással kapcsolatos foglalkozási területeken (pl. az orvosi egyetemek emblémáin, az eü. intézetek fehér munkaruháin, a Magyar Néphadsereg orvos- és gyógyszerész-tisztjeinek gallérhajtókáin stb.).

Érdekes adatok találhatóak a hazai gyógyszerárak nevei között is. A gyógyszerárak államosítása előtt minden hazai gyógyszerárnak külön neve, illetőleg címe volt. 1943-ban pl. az összes hazai gyógyszerár közül 45 volt a „Kígyóhoz” címezve, ezek közül a városokban 20, a nagyvárosokban (Bpest, megyeszékhelyek) pedig 17. Csak Budapesten (a mai kerületi beosztások alapján) 5 gyógyszerár viselte a „Kígyó” nevet. „Fehér kígyó” gyógyszerár 4 volt az országban, „Arany kígyó” pedig egy (Zsablyán). Ezekből a számokból is az látszik, hogy a régebben alapított gyógyszerárak még szívesebben vonzódtak a régi hagyományokhoz, mint az újabbak. A legfiatalabb gyógyszerárak között viszont már olyanok is voltak, amelyek a megnyitásuk idejében még élő személyek nevét vették fel.

Végül a magyar népi hagyományokról is meg kell emlékezni. Itt is megtaláljuk a kígyószimbólumot, de két fogalomkörbe foglalva. A keresztényi tanítás hatása alatt a kígyót ellenszenvesnek, álnoknak, ravasznak, sőt gyilkosnak (vipera, kurta kígyó) tartják, és oly nagy a kígyók iránt a tudat alatti gyűlölet, hogyha rájuk találnak, feltétlenül igyekeznek elpusztítani. Ugyanakkor a mesékben, babonákban is gyakran szerepelnek, de itt már nem mindenkor gyűlöletes módon, hanem olykor már segítő alakban. Régen többféle betegséget is gyógyítottak szárított kígyóbőrrel és kígyófejjel.

IRODALOM

1. Bod F.: Dictionarium Latino-hungaricum. Nagyszében (1892).
2. Broughton—Mindszenti: Historial lexicon. Komárom (1792).
3. Ceram—Gottschling, F.: A régészet regénye. Bpest, (1959).
4. Károli G.: Az Ó- és Újtestamentum. Bpest (1883).
5. Szathmáry L.: Az alkémiai jelek megfejtéséről. Bpest (1935).
6. Trencsényi-Waldapfel I.: Görög—római Mythologia. Bpest (1936).
7. Szász T.: Gyógyszerész Almanach. Bpest (1943).

†Répay Lajos gyógyszerész Kadarkút (Somogy m.)

Erkezett: 1976. XII. 8.